

Bir Türk-İslâm Müessesesi: Ahi Teşkilâtı

Özet:

Ahilik, ortaçağ Anadolu'sunun toplumsal ve kültürel dokusuna yön vermiş kurumlardan biridir. [1] İslâm tarihinde ilk asırlardan itibaren görülen fütüvvet teşkilatının devamı sayılan ahilik, Anadolu'da XII-XIII. Asırlarda kurulmuştur. Ahiliğin kurucusu Ahî Evran,

öncelikle kendi mesleği olan derici esnafı arasında bir birlik kurmuş ve daha sonra diğer esnaf kolları arasına da yayılmıştır. XIII. asırda Anadolu Selçuklularının giderek zayıf düştüğü bir dönemde ahîler, Anadolu şehirlerinin savunulması gibi bir işlev de yüklenmişlerdir. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda da ahîlerin büyük bir etkisi görülmüştür. Bütün Anadolu'ya yayılan ahî tekke ve zaviyelerinde mesleki eğitim yanında kişinin manevi yönden geliştirilmesi de amaçlanmıştır. Ahîliğe girişte ve ustalığa kadar giden aşamalarda özel merasimler yapılmış ve esnafın kontrolü için belli müeyyideler uygulanmıştır. Müslümanlar arasında ticari hayattaki kardeşliğin yerleşmesini amaçlayan Ahîlik, Fatih Sultan Mehmed döneminden itibaren lonca teşkilatına dönüşerek varlığını devam ettirmiştir.[2]

I. Ahîliğin Kuruluşu ve Gelişimi

Ahilik, XII. yüzyılın ilk yarısından XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar Anadolu'da yaşamış Türk halkının sanat ve meslek alanında yetişmesi ile ahlakî yönden gelişmesini sağlamak amacıyla kurulan önemli bir sosyal dinamizme sahip olan kurumun adıdır. Bu sebeple Ahilik, bünyesinde sanat ve meslek icra eden kişilerin çalışmalarını ve gereksinimlerini düzenleyerek önemli toplumsal fonksiyonlar yerine getirmiştir.

Tarih boyunca İslâm toplumunda önemli görevler üstlenmiş olan Ahîlik kurumunun ismi hakkında ileri sürülen iki görüş bulunmaktadır. Genel olarak Arapça "kardeşim" mânasına gelen "ahî" kelimesine dayandığı söylene de eski Türkçe'de "cömert" anlamını taşıyan "akı" kelimesinden türetildiğini savunanlar da mevcuttur. Buna göre, Anadolu'da "k" harfi h veya g şeklinde (ohumak, bahmak gibi) telaffuz edildiğinden "akı" kelimesi de ahîye dönüşmüştür.[3]

Ahîliğin Müslümanlar arasındaki etkinliğini ve üstlendiği vazifeleri düşündüğümüzde iki görüşün de doğru kabul edilmesi mümkündür. Anadolu'da Ahîlik'in temelini oluşturan fütüvvet teşkilatına ilk giren I. İzzeddîn Keykavus'tur. Daha sonra oğlu I. Alâeddîn Keykubat de fütüvvet libası giymiştir.

Sultan Alâaddîn Keykubat'ın bu teşkilata girmesiyle çevresindeki insanlar da bu teşkilata girmişlerdir. Dolayısıyla Ahîlik 'Ahî Evran' diye anılan Azerbaycan Türkü Nâsiruddîn Mahmûd (ö. 660/1262) tarafından I. Alâaddîn Keykubat'ın himayesinde teşkilatlanmıştır.[4]

Ahîlik, XIII. yüzyıldan itibaren yaklaşık 500 yıl Anadolu'da etkili olmuş bir teşkilatın adıdır. Ahlaki, askerî ve siyasi alanlar ile birlikte, özellikle sosyal ve ekonomik alanlarda oldukça etkili olan bu teşkilat; günümüzün sosyal güvenlik kuruluşları, esnaf ve sanatkâr odaları, kooperatifçilik, sendikacılık, belediyecilik gibi teşekküllerin işlevlerini görmekle beraber bütün bunların ötesinde, –belki de günümüzde karşılığı bulunmayan–, iş ahlakını şekillendiren bir kurum olarak önemli işlevler görmüştür.[5]

Ahîlik, İslam inancıyla Türk örf ve âdetlerinin sentezi sonucu oluşan bir düşünce sistemidir.[6] Tüm bunların yanında Ahîliğin ideolojisini ve temelini, fütüvvet ilkeleri oluşturmaktadır. Gerek Selçuklu, gerekse Osmanlı sultanlarından bazılarının vezirleriyle birlikte bu teşkilata üye oldukları bilinmektedir. Sadece padişahlar değil, devlet adamları, kadı, müderris ve muhtelif tarikat şeyhlerinin Ahîlik teşkilatı üyesi olması, bu teşkilatın güçlenmesine katkıda bulunmuştur.[7]

Ahi birlikleri her kurum gibi, belli bir ihtiyacı karşılama amacı ile kurulmuşlardır. En geniş anlamıyla Ahi birliklerinin kuruluş amacı;

Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Türkmenler arasında yer alan çok sayıdaki sanatkarlara kolayca iş bulmak; bu kişilerin Anadolu'daki yerli Bizans sanatkarları ile rekabet edebilmesini sağlamak, Piyasada tutunabilmek için yapılan malların kalitesini korumak, üretimi ihtiyaca göre ayarlamak, Sanat ve iş ahlâkını yerleştirmek, Türk halkını ekonomik olarak bağımsız hale getirmek, İhtiyaç sahibi olanlara her alanda yardımcı olmak, Ülkeye yapılacak olan saldırılarda devletin silahlı kuvvetleri yanında ülkeyi savunmak ve Yerleşim bölgelerinde Türk-İslam kültürünü yaymak şeklinde tanımlanabilir.

Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Türkmen göçmenleri, çoğunlukla coğrafi yapının uygunluğu nedeniyle İç Anadolu bozkırlarını yaşam alanları olarak tercih etmişlerdir. Göçebe kitlelerin şehirlere de yerleşmelerini sağlamak amacıyla Ahilik teşkilatı, onlara çeşitli sanat ve meslek edinmeleri yönünde önemli bir rol oynamıştır. Hatta bu teşkilatın kuruluş amaçlarından bir tanesi de bu rolün ifası olmuştur denilebilir. Böylece bir yandan topluma sanat benimsetilirken diğer yandan sanatın nimetlerinden toplumun istifadesi sağlanmıştır. Ayrıca Ahilik teşkilatı, göçmenler arasında iş, meslek ve sanat sahibi insanları korumuş, onların sanatlarını icra etmesi için imkânlar temin etmiş ve böylece sosyal ve kültürel hayata önemli bir katkıda bulunmuştur.

Ahi birlikleri, farklı kültür değerlerine sahip kitlelerin karşı karşıya geldikleri bir dönemde, birbirlerine karşı çatışmacı bir tavır içinde bulunan grupları uzlaştırmada, zayıflayan aşiret bağlarının yerlerine yerleşik hayat değerlerini ikame etmede ve Bizanslılara karşı Türklerin çıkarlarını korumada yerine getirdikleri roller ile Anadolu'nun sosyal düzeninin korunmasını sağlamışlardır.

Ahilerin sosyal hayata sağladığı katkının yanında İslamlaştırma faaliyetlerinde de önemli roller üstlenmişlerdir. Esasen bu faaliyetleri onların aldıkları dinî ve tasavvufî kültürlerinden kaynaklanmaktaydı. Bu nedenle fetihlere katılmışlar, özellikle de istihbarat sağlamada önemli hizmetler görmüşlerdir. Ayrıca sefer yolu üzerindeki kilit noktaları ordunun gelişinden önce ele geçirmişler, dervişler fethedilecek yerlerdeki halkın arasına katılmak suretiyle onların gönüllerini kazanmışlar ve böylelikle ordunun gelişine zemin hazırlamak suretiyle devletin gücüne ve bekasına katkıda bulunmuşlardır.

Ahîlik, Anadolu'da hızla yayılma zemini buldu. Şehirlerden köylere varıncaya kadar pek çok bölgede Ahî zaviyeleri açıldı. İktisadi hayatın yanı sıra zaman zaman siyasi faaliyetlere de katıldı. Özellikle XIII. asırda siyasi otoritenin zaafa uğradığı zamanlarda, şehirlerin düşman istilasından korunması, bazı isyanların bastırılması gibi olaylarda etkili oldu.[8]

Ahîlik, aslında, ilk kuruluşu ve gelişmesinde bir tarikat olarak ortaya çıkmamıştır. Bu nedenle pek çok tarikatın ilke ve prensiplerinden faydalanmıştır. Birçok üyesinin aynı zamanda farklı tarikatlara mensup olduğu bilinmektedir. Eflâkî, Menâkıb'ında, Mevleviler ve Ahîler arasındaki ilişkilerden bahseder.[9] Bunun yanında Ahî Evran ile Hacı Bektaş-ı Velî arasında bir dostluk olduğu bilinmektedir. Bu mânâda Bektaşilerle Ahîler arasındaki iyi ilişkiler Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda da ortaya çıkmaktadır.[10]

Anadolu Selçukluları zamanında Ahî birlikleri, mesleklere ait problemleri halletmekte ve devletle ilişkileri düzenlemekteydi. Mal ve kalite kontrolü, fiyat tespiti bu birliklerin göreviydi. Mesleğin geleceği açısından, çırakların en iyi şekilde yetiştirilmesine çok önem verilirdi. Anadolu'da köylere kadar yayılan Ahîlik, pek çok devlet ve ilim adamıyla askerî zümre mensuplarını bünyesine alarak güçlendi ve XIV. yüzyıldan sonra organize esnaf birlikleri hâlini aldı; ancak sosyal ve siyasi gücü biraz zayıfladı. Ahîler, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda büyük rol oynamışlardır. Osman Gazi'nin kayınpederi Şeyh Edebali ve devletin kuruluşunda rol oynayan pek çok paşa ve ilim adamı Ahîlik mensubuydu. Sultan Orhan'ın Ahîlikte 'İhtiyâru'd-dîn' makâmında bulunduğu, Sultan I. Murad'ın ise 'Ahî şeyhi' olduğu bilinen tarihî gerçeklerdir.

Orhan Gazi zamanında Anadolu'yu gezen ünlü Arap seyyahı İbn Batuta, uğrayıp misafiri kaldığı Ahî zaviyelerini ve onların etkinliklerini anlatmaktadır. O devirde Ankara Ahîleri, yirmi gün müddetle boykot yapıp dükkânlarını kapayarak, devletten istediklerini elde etmişlerdir. Zamanla tamamen iktisadi bir kurum hâline dönüşen Ahîlik, bünyesi içinde yer alan esnaf birlikleri, ustalar, kalfalar ve çıraklardan oluşuyordu. Çıraklıktan itibaren yükselmek için mesleki ehliyet ve liyakat şarttı. Çıraklar mesleği çok iyi öğrenmedikçe

dükkân açamazlardı. Esnaf ve dükkân sayıları sınırlı olduğu gibi, mal üretimi de ihtiyaca göre yapılırdı. [11] . Yani, israf ekonomisi güdülüyordu.

Ahîlik ruhu, Ülgener'in de ifade ettiği gibi İslamiyet'in kalkınma etkinliklerinde oynadığı ahlaki davranış rol modelinin önemli bir mümessiliydi. Bu ruh, XII. ve XIII. yüzyılın çalkantılı ve buhranlı ortamında dinî ve duygusal bağlarla bir birine bağlı güçlü bir teşkilat olarak ortaya çıktı. Çalışma hayatındaki dayanışma ve cemaat zihniyetini ifade eden bu Ahîlik ruhu; Anadolu, İstanbul ve Rumeli'de bedestenlerde, loncalarda ve çarşı tezgâhlarında temsil edildi. Dayandığı kurumlar ne kadar değişirse değişsin bu ruh, asırlar geçmesine rağmen, tüccar erbabının yaşam tarzı ve zihniyetlerinde, varlığını günümüze kadar sürdürdü. [12] Ortak bir 'iş ahlaki ve disiplini altında' toplanan bu Ahîlik teşkilatının temel amaçları şunlardı: *“Sanat erbabı kimseleri ortak bir iş ahlaki etrafında muhafaza etmek, geleneği tanımak, zorunlu olmadıkça iş değiştirmemek, fakirleri korumak, ‘dışarıya’ karşı dayanışma oluşturup topluluk birliğini savunmak.”*

Ahîlikte yamağın veya çırağın yatkın olduğu mesleğe yönlendirilmesi esastır. İstisnai durumlar hariç, usta değiştirmek hoş karşılanmaz. Tasavvufta tarikat pîrleri, Ahîlikte meslek pîrleri, yolun veya mesleğin kurucusudurlar. Ustaya saygı, azami derecede önemli görülmüştür. Ahî ocaklarında usta-çırak ilişkisi ile birbirlerine bağlanıyorlardı. Bir ustadan el almadan veya bir üstadın rehberliği olmadan bir sanata sahip olmak caiz görülmemiştir.

Ahi teşkilatlarında ahlâki eğitim zaviyelerde verilirdi. Ahi zaviyelerinde verilen eğitim sadece gençlere yönelik olmayıp, her yaştan insanların istifade edebileceği özellikteydi. Bu nezih mekanlarda öğretilen ahlâk kuralları daha sonra da tüm toplumun ortak değerleri olarak hayata geçiriliyordu.

Ahilerin el kitabı olan ilk Türk fütüvvetnamesinde, Burgazi, Ahi ahlâkını meydana getiren kurallar şöyle sıralanmaktadır:

- 1- Ahiler birkaç iş veya sanatla değil, yeteneklerine en uygun olan tek bir iş veya sanatla uğraşmalıdır.
- 2- Ahinin emeğini değerlendirecek ve onurunu koruyacak bir işi, özellikle bir sanatı olmalıdır.
- 3- Ahi doğru olmalı, emeğiyle hak ettiği kadar fazlasını kazanma yoluna sapmamalıdır.
- 4- Ahinin işinin ve sanatının geleneksel pîrlerinden kendi ustasına kadar bütün

büyüklerle içten bağlanmalı, sanatında, davranışlarında onları örnek almalıdır.

- 5- Ahi bilgi sahibi olmalı, bilgileri sevmeli, onlara karşı küçük düşmemeli, aldığı bilgileri yerinde ve zamanında kullanmalıdır.

Ticaret ahlâkında yapılması istenmeyen şeyler ise şunlardır:

- 1- Hileli ve çürük mal satmayacaksın,
- 2- Müşteriden fazla para almayacaksın,
- 3- Bir başkasının malını taklit etmeyeceksin,
- 4- Noksan tartmayacaksın ve bozuk terazi kullanmayacaksın,
- 5- Sahte ve kalitesiz mal üretmeyeceksin

Açık olanlar:

- 1- Elini açık tut: Cömert olmak, düşkünlere yardım etmek için,
- 2- Kapını açık tut: Konuksever ve misafirperver olmak için,
- 3- Sofranı açık tut: Yoksullara, yemek yedirmek, misafire ikramda bulunmak için.

Kapalı olanlar:

- 1- Elini bağlı tut: Hırsızlık, zorbalık ve kötülük etmemek için,
- 2- Dilini bağlı tut: Dedikodu, yalan, iftira ve gıybetten uzak durmak,
- 3- Belini bağlı tu: Kimsenin namusuna, haysiyet ve şerefine göz dikmemek için.

13. yüzyılda Burgazi tarafından kaleme alınan Burgazi'nin Fütüvvetnamesi'ni, daha sonra diğerleri takip etmiştir.

Ahilik birliğine ilk adım atmakla başlayan bu ilkeler, kurumsallaşmasını ve kalabalık kitlelere ulaşmasını sağlayan önemli fonksiyonlar icra etmiştir. Nitekim Ahiliğe giriş şerbet

içmek (şürb), şed veya peştamal kuşanmak, şalvar giymekle gerçekleşirdi. Ahilik yapısı içindeki esnaf birlikleri; ustalar, kalfalar ve çıraklardan oluşmuştur. Çıraklıktan itibaren birlik içinde yükselmek için meslekî ehliyet ve liyakat şartı aranmıştır. Mesleğini iyi öğrenmediği sürece çırakların dükkân açmalarına izin verilmemiştir. Esnaf ve dükkân sayıları, iş aletleri ve tezgâhlar sınırlandırılmış, ihtiyaca göre mal üretimi de esas alınmıştır.

Nüfusun yoğun olduğu şehirlerde Ahî birliklerinin her birinin kendine ait tekkeleri vardı. Tekkelerinde misafir ve yolcu eksik olmazdı. Misafir ve yolculara karşı çok iyi ve misafirperver davranırlardı. Ahîler zalimlere ve haksızlığa karşı amansız bir mücadele verdikleri gibi, kendi aralarında da herhangi bir üye, Ahîlik prensiplerine aykırı davranıp müşterisini aldatır veya yalan söylerse derhâl Ahî-Baba tarafından yargılanır, mutlaka cezalandırılır ve pabucu dama atılırdı. İşte bundan dolayı Ahîlik teşkilatı İslami ticaret anlayışını koruyan, iman, yiğitlik, cihad ve ahlak ocağı idi.

Teşkilata girecek kimse ilk önce Fütüvvetnâmelerde belirtilen dinî ve ahlakî emirlere uymak zorunda idi. Buna göre, teşkilât mensuplarında bulunması gereken vasıflar; vefa, doğruluk, güvenilirlik, cömertlik, tevazu, doğru yola sevk etme, affetme, tövbe şeklinde sıralanmıştır. Alkol, zina, yalan, gıybet, hile gibi davranışlar ise meslekten atılmayı gerektiren sebepler arasında sayılmıştır. [13] Ahiliğin temel amacı, insanın dünyada ve ahirette mutlu olmasına yardımcı olmaktır. Bu yaklaşım, Ahilerin dünya için ahiretini, ahiret için dünyasını terk etmeyen dengeli bir hayat anlayışı geliştirmelerini sağlamıştır. Ahilik anlayışına göre bütün insanlar, eşya, tabiat ve dünya, Allah'ın bütün insanlığa bahşettiği emaneti kabul edilmiştir. Dolayısıyla emek gücünün, tüketicinin kısaca insanın ve tabiatın sömürülmemesi, aralarında adalet ve denge ilkeleri korunarak bireysel ve toplumsal refah ve huzurun sağlanması esas alınmıştır. Ahilikte zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, millet ile devlet yani toplumun bütün fert ve kurumları arasında iyi ilişkiler ve denge kurarak herkesin huzur içerisinde yaşaması hedeflenmiştir. Dolayısıyla Ahilik, üretmeden tüketmeye, ihtiyaç fazlasını tüketmeye, haksız rekabete, gücünün zayıfı sömürmesine, haksız kazanç sağlamaya, insanları kandırmaya kısaca, ahlakî olmayan her türlü davranışa karşı olan bir düşüncüyü temel bir ilke saymıştır.

Sonuç:

Bütün bu güzelliklerine rağmen bu teşkilat da her teşkilat için mukadder akıbeta uğramış ve zamanla bozulmuştur. İlk dönemlerde teşkilatta tam bir ehl-i sünnet hâkim iken daha sonraları bu çizginin dışına çıkmış; devlete karşı isyan eden, ahlaksızlığa meyilli, kimliği belirsiz kimseler teşkilat içinde görülmeye başlayınca teşkilat eski özelliklerini kaybetmiştir. Fatih devrinden sonra ise eski itibarını kaybetmiş gücünü koruyamamıştır.

Dipnot ve Kaynaklar:

Yrd. Doç. Dr. Hamdi Kızıler, “Osmanlı Toplumunun Sosyal Dinamiklerinden Ahilik Kurumu ” İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi Cilt: 4, Sayı: 2, 2015 Sayfa: 408-423

Prof. Dr. Murat Akgündüz, “Ticarî Hayatta Kardeşliği Esas Alan Ahîlik Teşkilatı ” Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl: 19, Sayı 31, Ocak–Haziran 2014

Neşet Çağatay, Ahilik Nedir, Ankara 1990, s. 40-41.

Kayaoğlu, 1981: 221-229

Öztürk, 2002: 43-56

Ekinci, 2008: 22

Köprülü, 1991: 91

Tekeli, 2011: 142; Yılmaz, 2004: 6

Eflâkî, 1989: 302-303

Sarıkaya, 1971: 5

Yılmaz, 2004: 6-7

Ülgener,1981: 33-35.

Sülemî Tis’atü kütüb fi usûli’t-tasavvuf ve’z-zühd, (Beyrut: en-Nâşir li’t-tibâ’ati ve’n-neşr,1993), s. 328;Sühreverdî, Avârifü’l-meârif, (çev. H. Kamil Yılmaz – İrfan Gündüz, İstanbul: Erkam Yayınları, 1993), s.545; Abdülbaki Gölpınarlı,Burgazî Fütüvvetnâmesi’, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası XV, (1953): 115.

Ahî Evran'ın Hayatı (1171-1261)

Anadolu'da Ahîliğin kurucusu olarak bilinen Ahî Evran'ın asıl adı, Nâsiruddîn Mahmûd'dur. Azerbaycan'ın Hoy şehrinde 1171 yılında doğmuştur. Ahî Evran ilk eğitimini Hoy kasabasında aldıktan sonra, Horasan'a giderek Fahreddîn-i Râzî'den (ö. 1149-1209) ve hukemâdan, felsefeyi ve Kur'an-ı Kerim tefsirini öğrenmiştir. Ahî Evran, Sadreddîn-i Konevî'nin çağdaşı olup ikisi de İbni Sînâ ve Farâbî'nin etkisinde kalmışlardır.[1]

Ahî Evran gençliğinde Ahmed-i Yesevî'nin talebelerinden aldığı ilk tasavvuf terbiyesi ile yetişmiş ve olgunlaşmıştır. Önce, devrin mutasavvıflarının buluşma yeri olan Bağdat'a gitmeye karar verir ve gitmeden hac farızasını yerine getirir, dönüş yolunda müstakbel kayınpederi Evhadü'd-dîn-i Kirmânî (ö. 1237) ile tanışır. Daha sonra Halife Nâsir Lidînillâh ile tanıştırılan Ahî Evran, halifenin kurduğu 'Fütüvvet Teşkilatı'na girer.

Ahî Evran Bağdat'ta iken, fütüvvet teşkilatının ileri gelenleri ile tanışarak onlardan yararlanmıştı. Ahî Evran, özellikle I. Alâaddîn Keykubat'ın (ö.1237) büyük destek ve yardımıyla, bir taraftan İslami-tasavvufi düşünceye ve fütüvvet ilkelerine bağlı kalarak tekke ve zaviyelerde şeyh-mürîd ilişkilerini düzenlemiş, diğer taraftan iş yerlerinde usta, kalfa ve çırak münasebetlerini ve buna bağlı olarak iktisadi hayatı düzenleyerek Ahîliğin Anadolu'da kuruluş gelişmesinde büyük rol oynamıştır.[2]

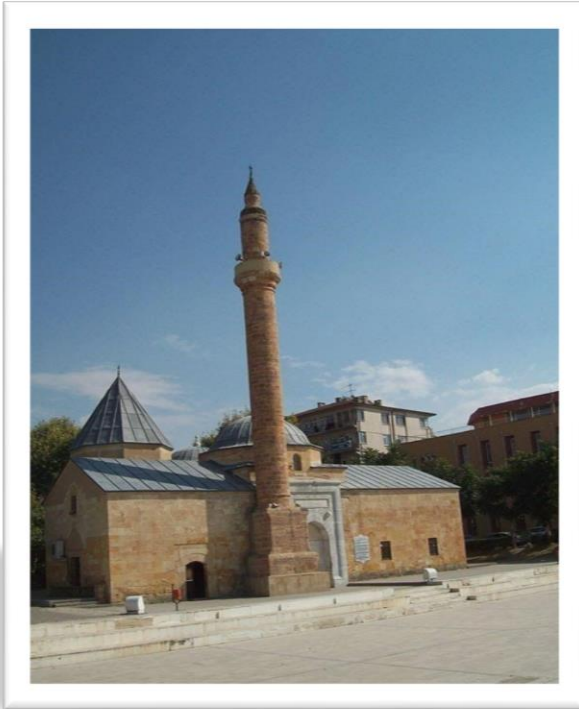
Ahî Evran'ın fikir hayatında en önemli ve en büyük yeri Melâmilik işgal etmektedir. Çünkü Ahî Evran'ın şeyhi Evhadü'd-dîn-i Kirmânî'dir. Evhadü'd-dîn-i Kirmânî'nin en belirgin yanı ise Horasan Ekolüne bağlı olarak melâmet yolunda sivrilmiş olmasıdır. Melâmet, bir inanış tarzı ve bu inanış tarzına dayalı ahlak kuralları ve yaşayış stilidir. Ahî Evran'ın, tasavvuf meşrebinde melâmet yolunu tutmuş olması, Ahî teşkilatının iş ve sanat ahlakının, büyük ölçüde Melâmilîğe dayandığını gösterir.[3]

Evhadüddin-i Kirmanî ile Anadolu'ya gelen Ahî Evran, Anadolu'da ilk defa Selçuklular döneminde Kayseri bölgesinde esnaf teşkilatı olarak örgütlendi. Anadolu topraklarında

Müslüman Türklerin tasavvufi ve dayanışmacı ekonomik temelini attı. Bu kurgu aracılığıyla esnaf teşkilatı içinde bir çalışma ahlakı gelişti. Bu da bir fetihçi ideolojiden çok, bir çalışma etiği olarak öne çıktı.[4] Ahî Evran, kendi mesleği debbağlıktan başka 32 çeşit esnaf ve sanatkârlıderi olmuştur.

Sultan Alâaddîn Keykubat'ın (ö. 1237) Ahî birliklerini desteklemesi sonucu, Anadolu'nun birçok yerinde, bu birlikler süratle gelişti. Anadolu Selçuklu Devleti'nin iktisaden en parlak dönemi işte budur. Sultan Alâaddîn'in, oğlu tarafından öldürülmesinden sonra Ahîler, bu duruma tavır aldılar ve yerine geçen II. Gıyâseddîn Keyhüsrev'i (ö. 1246) affetmediler. Sonuçta da Ahî Evran'ı çekemeyenler, onunla yeni hükümdarın arasını açtılar. Alâaddîn Keykubat zamanında Konya'da medreselerde ders vermek üzere davet edilen Ahî Evran, bunun üzerine burada daha fazla kalamadı ve Kırşehir'e gelerek Ahî birliklerinin teşkilatlandırılmasına hız verdi. Kırşehir'e eşi Fatma Ana ile yerleşen Ahî Evran, eşinin kurduğu Anadolu Kadınlar Birliği (Bacıyân-ı Rûm) teşkilatını da himaye etmiş, her iki teşkilatın (Ahiyân-ı Rûm ve Bacıyân-ı Rûm) büyümesi ve gelişmesi için çaba sarf etmiştir. Ahî Evran 1261 yılında Moğolların Kırşehir civarında yaptıkları bir katliamda şehit edilmiştir.[5] Anadolu'yu işgal eden Moğollara karşı, kendisini destekleyen Türkmenlerle beraber yaptığı savaşta başarısız olmuştur. Ahi Evran'dan sonra eşi ve çocukları Hacıbektaş Veli'ye sığınmışlardır.

1482 yılında, Ahi Evran adına yaptırılan Camin ve Türbe, Kırşehir il merkezinde bulunmaktadır. Türbeye, cami içinden bir merdivenle çıkılmaktadır. Zaviye; planlı mescit, Ahiliğin kurucusu Ahi Evran'ın türbesi ve zaviye- tekke olarak kullanılan mekanlardan oluşmaktadır.

Eserleri

Kaynaklarda Ahî Evran'ın çok yönlü bir ilim ve fikir adamı olduğu kaydedilmektedir ki o, tefsir, hadis, kelam, fıkıh ve tasavvuf sahasında kitaplar yazmış, felsefe, tıp ve kimya sahalarında da bilgi sahibi olan bir ilim

adamı ve filozoftur.

Ahi Evran, Letâif-i Gıyâsiyye adlı kitabını Selçuklu Sultanı I. Gıyâseddîn Keyhüsrev (ö. 1211)'e yazıp sunmuştur. Kitabın 1. cildi felsefe, 2. cildi ahlak ve siyaset, 3. cildi fıkıh (İslam hukuku), 4. cildi dua ve ibadet hakkındadır.

Ahî Evran ikinci kitabı Letâif-i hikmet'i Selçuklu Sultanı II. İzzettin Keykavus'a sunmuştur. Bu kitap, sultanlara ve yöneticilere nasihat eden, siyasetname türü bir eserdir. Eserin bir bölümünde halkın ihtiyaçları belirlenmekte, bu ihtiyaçların karşılanması, istihdamın, kaliteli, bol ve ucuz üretimin artırılması sırasında çıkabilecek sorunlara karşı tedbirlerin neler olması gerektiği anlatılmaktadır.

Ahî Evran'ın bu iki eserin dışında başka Ruh'un Bekâsı, Tıp ve İbni Sînâ (ö. 1037), Sühreverdî (ö. 632/1234) ve Fahreddîn Râzî'den çeviri kitapları dâhil olmak üzere yirmiye yakın eseri vardır.

Dipnot ve Kaynakça:

Şahin, 1988: 529

Tekeli,2011: 142

Bayram, 2006: 49-50.

Yıldırım, 2008: 131-141

Bayram, 2006: 28